

Horváth Zita

Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, hallgató

A RENDKÍVÜLI ÁLLAPOT

Absztrakt

A közigazgatás rendszerében a védelmi igazgatási tevékenység centrális alárendeltségű, központi, területi, helyi és települési szinteken valósul meg. A védelmi igazgatás rendszerében a rendkívüli állapot minősített időszak kiemelkedő jelentőségű, mert csak az egész ország területére hirdethető ki. Rendkívüli állapot idején az ország teljes potenciálja mozgósításra kerül. A különböző központi területi. Helyi és települési szinteken működő szervezeti elemeknek szorosan együtt kell működni.

Defence administration activities within the system of national defence are realised in a centralised way on central, areal, local and settlement levels. Emergency periods in the system of national defence are of outstanding importance as it may be announced for the whole country only. In the course of an emergency period the whole potential of the country is mobilised. Close cooperation of central, area, local and settlement-level organisations is essential.

Kulcsszavak: *védelmi igazgatás, minősített időszak, rendkívüli állapot, Magyar Honvédség, közigazgatás, Honvédelmi Tanács ~ defence administration, classified period, emergency, Hungarian Defence Forces, public administration, National Defence Board.*

A közigazgatás szervezetrendszer az ország fegyveres és nem fegyveres védelmét biztosító honvédelmi rendszer elemeként meghatározó szerepet tölt be. Az államvezetés e területe az ország védelemmel kapcsolatos rendkívüli időszakokban centrális irányítású, hierarchikus felépítésű rendszerben működik és az ország védelemmel kapcsolatos irányító, végrehajtó feladatait a védelmi felkészítés időszakában kialakított és begyakorolt eljárásmodok alkalmazásával, a jogszabályokban és az állami irányítás egyéb jogi eszközeiben felhatalmazott rendkívüli jogalkalmazási tevékenységével biztosítja.

A védelmi igazgatás szervezetrendszerébe az általános hatáskörű, valamint a szakigazgatási feladatokat ellátó állami szervek tartoznak. Általános hatáskörű szervek csoportjába tartoznak a védelmi igazgatás központi (az Országgyűlés, a Honvédelmi Tanács, a Köztársasági Elnök, a Kormány, a minisztériumok és országos hatáskörű szervek), területi (megyei, fővárosi védelmi bizottságok, helyi védelmi bizottságok) valamint települési (polgármester, jegyző) szervei. Alapvető feladatuk, hogy centrális irányítási rendszerben biztosítsák a fegyveres erők, rendvédelmi szervek és a védelemben részt vevő állami és nem állami szervek, továbbá az önkormányzati szervek és a lakosság felkészítését, mozgósítását a védelmi feladatok érdekében. A védelmi igazgatás szakigazgatás szervei közé tartoznak az

ország védelem sajátos feladatait ellátó katonai igazgatás szervei, valamint a polgári lakosság oltalmazását és az anyagi javak védelmét, mentését végző polgári védelmi szervek. A védelmi igazgatás általános, illetve szakigazgatási szervein túl bevonásra kerülnek a rendvédelmi és polgári szervek is.

A védelmi igazgatás szervezete átfogja az állam normál (béke) időszakát veszélyeztető valamennyi helyzetet. A veszélyhelyzeteket megelőzi a felkészülés időszaka, míg a veszély kezelése a hatáskörrel rendelkező szervek azonnali, hatékony és szervezett beavatkozását igényli.¹

A minősített időszakokban a béke időszakhoz képest jelentős szigorító jellegű intézkedések vezethetők be, melyet legmagasabb jogi szinten az Alkotmány szabályoz.

A Magyar Köztársaság Alkotmánya meghatározza az egyes minősített időszakokat és meghatározza ezek bevezetésének módszerét. A 2004-ben módosított Alkotmány szerint a következő minősített időszakokat különböztetjük meg:

1. rendkívüli állapot
2. szükségállapot
3. veszélyhelyzet
4. Alkotmány 19/E § szerinti minősített időszak;
5. megelőző védelmi helyzet²

A minősített időszakok közös jellemzője, hogy az állam normál működését, az állampolgárok élet- és vagyónbiztonságát külső vagy belső társadalmi illetve természeti veszély fenyegeti. A veszélyek elhárítására, illetve következményeinek felszámolására a rendkívüli jogrend eszközei vehetők igénybe.

Jelen írásban a rendkívüli állapot feladataival kívánok bővebben foglalkozni.

Mindent törvényt legmagasabb szinten az alkotmány szabályoz, természetesen ez igaz a minősített időszakokra, így a rendkívüli állapotra is.

Az Alkotmány meghatározása alapján: „... az Országgyűlés hadiállapot vagy idegen hatalom fegyveres támadásának közvetlen veszélye (háborús veszély) esetén kihirdeti a rendkívüli állapotot, és Honvédelmi Tanácsot hoz létre ...”.³

A közvetlen veszély meghatározás szerint a rendkívüli állapot kihirdetésének nem alapfeltétele a konkrét haditevékenységek bekövetkezése, csupán a veszélye. Haditevékenység esetén hadiállapot jön létre, ennek kinyilvánításának joga szintén az Országgyűlés hatásköre.

A háborús veszély olyan nemzetközi helyzet, amelyben a Magyar Köztársaság szuverenitását, függetlenségét, területi integrálását, alkotmányos rendjét, idegen hatalom fegyveres támadása közvetlenül veszélyezteti.

Rendkívüli állapot kihirdetésére, valamint a Honvédelmi Tanács létrehozására az Országgyűlés jogosult. Előfordulhatnak olyan események, amelyek nem teszik lehetővé az Országgyűlés összehívását, vagy szavazóképességének elérését, ezért ez esetekben az Alkotmány a Köztársasági Elnök kezébe adja ezt a jogot. Azonban a kihirdetés indokoltságát az Országgyűlés elnöke, a Miniszterelnök és az Alkotmánybíróság elnöke a Köztársaság elnökével együttesen állapítja meg.

A rendkívüli állapot kihirdetésével egy időben létrehozzák a *Honvédelmi Tanácsot*. A Honvédelmi Tanács a védelmi igazgatás szervezetrendszerének rendkívüli jog- és hatáskörével felhatalmazott szerve, gyakorolja az országgyűlés által rá átruházott jogokat, valamint az államfői és a végrehajtó hatalmi ágak jogkörét. A Honvédelmi Tanács rendkívüli állapot idején a Magyar Köztársaság honvédelmének és fegyveres erőinek legfőbb irányítója.

A Honvédelmi Tanács rendeletet alkothat, ebben egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, illetve törvényi rendelkezésektől eltérhet, egyéb különleges intézkedéseket

¹ Dr. habil. Horváth László: Az országvédelem szervezeti rendszere ZMNE Egyetemi jegyzet Budapest, 2005.

² A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény, módosításáról szóló, 2004. évi CIV. törvény 1 §

³ A Magyar Köztársaság Alkotmánya 19.§ (3) számú pontja

hozhat, azonban az Alkotmány alkalmazását és az Alkotmánybíróság működését nem függesztheti fel.

A Honvédelmi Tanács elnöke a Köztársasági Elnök, tagjai: Országgyűlés elnöke, az Országgyűlésben képviselettel rendelkező pártok képviselő-csoportjainak vezetői, a Miniszterelnök, a miniszterek és tanácskozási joggal a Honvéd Vezérkar Főnöke.⁴

A Honvédelmi Tanács, mint a legfőbb irányító szerv, irányítja:

1. a fegyveres erők és a fegyveres védelemben részt vevő szervek tevékenységét;
2. a közrend, közbiztonság és a belső rend védelmét;
3. az ország védelmi erőforrásainak védelmi célú felhasználását és a védelem anyagi szükségleteinek kielégítését;
4. a védelmi igazgatás működtetését;
5. a lakosság támadó fegyverek hatása elleni védelmét és a következmények felszámolását.

A Honvédelmi Tanács jogkörében:

1. meghatározza a kormányzás szervezetét, irányát, feltételeit;
2. megköti a Magyar Köztársaság szempontjából kiemelkedően fontos nemzetközi szerződéseket (a békeszerződés kivételével);
3. engedélyt ad a fegyveres erők részére az államhatár átlépéséhez;
4. dönt az idegen fegyveres erőknek az ország területén való felhasználásáról, állomásoztatásáról, átvonulásáról;
5. meghatározza a közigazgatás rendkívüli rendszerét, feloszlatja az Alkotmánnyal vagy a Honvédelmi Tanács rendeletével ellentétesen működő önkormányzati képviselő-testületet;
6. közkegyelmet gyakorol.

A rendkívüli állapot ellentétben a többi minősített időszakkal, csak az ország egész területére kiterjedően rendelhető el.⁵

A minősített időszakokról általánosan elmondható, hogy három egymást követő szakaszra oszthatók, mindháromban különböző feladatok hárulnak a védelmi igazgatási szervekre.

1. Béke időszak:

A béke időszak a védelmi igazgatás felkészülésének időszaka. Ekkor az állami vezetés, a fegyveres erő és a rendvédelmi szervek tevékenységével, a gazdaság mozgósításával, az ország területének védelmi célú előkészítésével és a lakosság védelmével kapcsolatos feladatköröket alkotja meg. Ebben az időszakban történik a feladatok megtervezése, a megoldásukra való felkészítés és elhárításuk gyakorlása.

2. Minősített időszak bevezetését közvetlenül megelőző időszak:

A minősített időszakot közvetlenül megelőző időszakra jellemző, hogy a társadalmi, bel- és külpolitikai, biztonságpolitikai viszonyokban olyan mértékű változások következnek be, amelyek veszélyeztetettségi helyzetet idéznek elő, de a rendezésükre vagy megelőzésükre még van lehetőség. Ezen időszakban a védelmi igazgatás felkészítésével összefüggő feladatok, a lakosság, a fegyveres erő és a rendvédelmi szervek felkészítésére, az ország védelmi célú előkészítésére, valamint a gazdaságmozgósítás megszervezésére kerül sor.

3. Kihirdetett minősített időszak:

A kihirdetett minősített időszak alkalmával életbe lép a rendkívüli jogrend, rendkívüli intézkedések bevezetésére kerül sor.

---

⁴ A Magyar Köztársaság Alkotmányának módosításáról szóló 2001. évi XLII. törvény 1. §

⁵ Dr. habil. Horváth László: Az országvédelem szervezeti rendszere ZMNE Egyetemi jegyzet Budapest, 2005.

A rendkívüli állapottal kapcsolatban felmerül egy korábban az általános hadkötelezettség idején, a sorozott hadseregünknél nem létező probléma, kit mozgósíthatunk azonnal?

A honvédelmi törvény szerint - az általános hadkötelezettség megszüntetését követően - a hadkötelezettség teljesítésére csak a megelőző védelmi helyzet és rendkívüli állapot időszakában kerülhet sor. Bevezetése esetén minden magyar állampolgárságú nagykorú férfire kiterjed, a hadkötelezettség, feltéve, ha a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkezik. Bevezetésekor a hadkötelezettség a 18. és 40. életév közöttiekre vonatkozik.⁶ A hadkötelesek nyilvántartása és mozgósítása a Hadkiegészítő Parancsnokságok feladatkörébe tartozik.

IRODALOM

- Dr. habil. Horváth László: Az országvédelem szervezeti rendszere ZMNE Egyetemi jegyzet Budapest, 2005.
- A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény, módosításáról szóló, 2004. évi CIV. törvény
- A Magyar Köztársaság Alkotmánya
- A Magyar Köztársaság Alkotmányának módosításáról szóló 2001. évi XLII. Törvény
- 2004. évi CV. Törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről

---

⁶ 2004. évi CV. Törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről